

[เรื่ อ ง จ า ก ป ก]

วาที ทรัพย์สิน

อาจารย์ คณะศิลปกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

รองเง็งฝั่งตะวันออก รองเง็งปัตตานี

สวัสดีครับท่านผู้อ่านที่เคารพทุกท่าน ในวารสารภูมิแลฉบับนี้ ผู้เขียนมีเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับการแสดงของชาวไทยมุสลิมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนใน 3 จังหวัดชายแดนใต้มาแล้ว สู้กันฟัง ข้อมูลบางอย่างที่น่ามากล่าว ณ ที่นี้ ผู้อ่านหลายท่านอาจจะมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้มากกว่าผู้เขียน ก็อาจจะเป็นได้ หรือถ้าท่านผู้อ่านไม่เคยมีความรู้มาก่อน ข้อมูลที่ผู้เขียนนำเสนอในวารสารฉบับนี้ก็คงจะเป็นประโยชน์เพิ่มพูนความรู้ให้กับท่าน บ้างพอสมควร

ผู้เขียนขอนำข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้า การสัมภาษณ์ และจากการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมมาเขียนในแง่มุมใหม่ตามความผันแปรของสังคมที่ไม่เคยหยุดนิ่ง เรื่องที่ผู้เขียนจะกล่าวถึงก็คือ รองเง็ง ปัตตานี เหตุที่ต้องพูดถึง รองเง็ง ปัตตานี ก็เพราะในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์เพื่อนบ้านของเรา มี

การเต้นรอกเง็งกันหลายประเทศ เช่น ประเทศ มาเลเซีย อินโดนีเซีย และสิงคโปร์

รอกเง็ง ถือเป็นเอกลักษณ์ของชาวไทยมุสลิมที่มีการแสดงสืบทอดกันมายาวนานนับร้อยปี แต่ในปัจจุบันสภาพความเป็นจริงของรอกเง็งไม่มีการสืบสานและถ่ายทอดกันอย่างจริงจัง นับวันจะหาครูได้ยากและกำลังจะเลือนหายไปจากสังคมมุสลิมผู้ที่เคยเล่น เคยปฏิบัติมาในอดีตต่างทยอยล้มหายตายจากไปตามกาลเวลา ดังนั้นหากไม่มีการศึกษาเพื่อหาแนวทางในการสืบทอดให้คงอยู่ในสังคม การเต้นรอกเง็งก็คงจะเหลือไว้แค่ชื่อให้เราารู้สึกว่ารอกเง็งเคยเป็นมรดกของชุมชนเท่านั้น

รอกเง็ง คืออะไร? มาจากไหน เป็นคำถามพื้ันๆ ที่ผู้รู้ตอบได้ แต่ถ้าไม่เคยศึกษามาก่อนก็จะตอบยาก หากมีความรู้ไม่มากนักแล้วให้คำตอบข้อมูลก็จะผิดเพี้ยนไปกันใหญ่ และถ้าหากมีการนำข้อมูลที่ผิดๆ ไปถ่ายทอด ลองคิดดูว่าจะเกิดอะไรขึ้นกับมรดกวัฒนธรรมของสังคมชั้นนี้ ดังนั้นเพื่อความเข้าใจเกี่ยวกับรอกเง็ง ผู้เขียนขอแนะนำเสนอข้อมูลจากประสบการณ์ของผู้เขียนที่มีโอกาสได้ศึกษาจากเอกสารวิชาการ จากการศึกษาพูดคุยกับนักดนตรี นักเต้นรอกเง็ง รวมถึงผู้เฒ่าผู้แก่ที่เคยดูรอกเง็งมาตั้งแต่อดีตจนถึงยุคปัจจุบัน มาถ่ายทอดเป็นข้อมูลความรู้ให้กับท่านผู้อ่าน

รอกเง็งเป็นศิลปะการเต้นรำ ไม่ได้เป็นการแสดงที่เป็นเรื่องเป็นราว ไม่มีพระเอกนางเอก มีผู้หญิงและผู้ชายที่เป็นคู่เต้นรำเท่านั้น ส่วนนักดนตรีก็จะทำหน้าที่บรรเลงเพลงเพื่อให้เกิดจังหวะและทำนองในการเต้นรอกเง็ง การเต้นรอกเง็งเน้นการเต้นรำตามจังหวะและเพลงที่กำหนดไว้อย่างแบบแผนเหมือนกับเพลงร่าว

มาตรฐาน ที่กำหนดเนื้อร้องและท่าเต้นท่ารำประกอบไว้อย่างเคร่งครัด

รอกเง็งใน 3 จังหวัดชายแดนใต้ ในอดีตเป็นที่นิยมแพร่หลายในชุมชน เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้หญิงชายได้จับคู่เต้นรำกันอย่างสนุกสนานเหมือนกับการร่าวของคนไทยในภาคกลาง แต่ด้วยเหตุผลที่เกี่ยวข้องกับกฎระเบียบทางหลักศาสนาอิสลาม ที่เห็นว่าหญิงกับชายหากจับเนื้อต้องตัวกันหรือเต้นรำคู่กันจะดูไม่เหมาะสม การเต้นรอกเง็งค่อยๆ เสื่อมความนิยมและเลือนหายไปจากสังคมในที่สุด

เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของรอกเง็ง รอกเง็งเป็นการเต้นรำที่ได้รับอิทธิพลมาจากชาติตะวันตก คือ โปรตุเกส และสเปน นิยมเต้นกันในกลุ่มมุสลิม ทั้งที่อยู่ในประเทศไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย เฉลิม มากนวล ได้เขียนประวัติความเป็นมาของรอกเง็ง และอ้างอิงความในพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ครั้นเสด็จประพาสว่าในปี พ.ศ.2439 เมื่อเสด็จถึงตำบลสรูบึง เมืองการูดก็ได้ทอดพระเนตรการเล่นชนิดหนึ่งเรียกว่า “รอกเงง” ดังความในพระราชนิพนธ์เรื่อง “ระยะทางเที่ยวชวากว่าสองเดือน” ตอนหนึ่งว่า ดูเขาเล่น “รอกเงง” กันเป็นหมู่แรก 2 วง ที่หลังแยกออกเป็น 3 วง มีผู้หญิงวงละ 3 คน มีพิณพาทย์สำหรับหนึ่ง คือ รนาทราง 1 ซอคัน 1 ข้องราง 1 ข้องใหญ่ 1 ใบบัง 2 ใบบัง กลองรูปร่างเหมือนชนะแต่อ้วนกว่าสักหน่อยหนึ่ง มีสองหน้าเล็กๆ อัน 1 ผู้หญิงร้องรับพิณพาทย์ ผู้ชายเข้ารำเป็นคู่ แต่ผลัดเปลี่ยนกัน (ฉลิม มากนวล. 2523, หน้า 71)

นอกจากนี้แล้วผู้เขียนได้สัมภาษณ์ นายเชิงอาบูน นักดนตรีรอกเง็งผู้ซึ่งมีประสบการณ์เล่นดนตรีรอกเง็งมาไม่น้อยกว่า 30 ปี ได้ให้ข้อมูลว่า

รองเง็งได้รับอิทธิพลมาจากฝรั่ง คือพวก สเปน และโปรตุเกส มีเล่นกันในกลุ่มมุสลิมที่มาเลเซีย อินโดนีเซีย และสิงคโปร์ ในมาเลเซียและอินโดนีเซียนิยมเล่นในหมู่บ้านตามงานเทศกาล งานเฉลิมฉลอง แต่ในเมืองไทย แถว 3 จังหวัดชายแดนจะเล่นกันเฉพาะที่บ้านขุนนาง เช่น ในวังยะหริ่ง เหตุที่เล่นในบ้านขุนนาง เพราะมีรั้วรอบขอบชิด การฝึกเต้นรองเง็งกันในบ้านขุนนางดูแล้วปลอดภัยจากกลุ่มที่คอยดิฉินเรื่องความไม่เหมาะสมในการเต้นของหญิงมุสลิม ตามหลักศาสนาการเต้นรำถือว่าผิด แต่ในบ้านขุนนางมีการฝึกเต้นรองเง็งไว้สำหรับคอยรับแขกบ้านแขกเมือง ในประเด็นนี้ เช็ง อาบู ได้ตั้งข้อสังเกตว่าผู้ใหญ่คนมีชนชั้นทางสังคมทำอะไรก็ไม่ผิด !

อาจารย์สุชาติา วัฒนเจริญ ผู้เชี่ยวชาญด้านการเต้นรองเง็งได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาของรองเง็งซึ่งตรงกับเอกสารวิชาการหลายๆเล่ม กล่าวคือ รองเง็งเป็นศิลปะการเต้นรำที่ได้รับอิทธิพลมาจากชาติตะวันตก แล้วเลือนหายไปจากสังคมมุสลิม ในอดีตรองเง็งเป็นการเต้นกันอยู่ในราชสำนักปัตตานี ราชายาตานี จะฝึกข้าทาสบริวารที่เป็นผู้หญิงให้เต้นรองเง็งไว้สำหรับต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง จากหลักฐานที่ชาวอังกฤษได้บันทึกไว้กล่าวว่า เห็นการเต้นรองเง็งในราชสำนักปัตตานีใน

ภาพโดย “อาเนาะบุหสิ้น”

สมัยราชา ฮีเยา ซึ่งอยู่ในช่วงปี พ.ศ.2127-2159 และมีการเผยแพร่สู่สามัญชน โดยกลุ่มนักแสดงมะโยง ที่นำการเต้นรองเง็งไปเต้นสลับฉากกับการแสดงมะโยง แต่ด้วยเหตุที่คนใน 3 จังหวัดชายแดนมีความเคร่งครัดในหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม ที่มองว่าผู้หญิงผู้ชายมาเต้นรำกันนั้นไม่เหมาะสม การเต้นรองเง็งจึงถูกยกเลิกไปในที่สุด

ต่อมาขุนจารุวิเศษศึกษากร ได้ฟื้นฟูรองเง็งขึ้นในจังหวัดปัตตานี โดยได้ฝึกสอนให้กับคณะข้าราชการฝ่ายต่างๆ ตั้งแต่สมัยที่ยังดำรงตำแหน่งศึกษาธิการอำเภอเมืองปัตตานี เมื่อประมาณ พ.ศ.2490 รองเง็งจึงเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปอีกครั้งหนึ่ง และได้รับความนิยมมาจนถึงทุกวันนี้

มูลเหตุสำคัญที่ทำให้รองเง็งได้รับความนิยมก็เพราะขุนจารุวิเศษศึกษากร ได้ปรับปรุงรูปแบบการเต้นรองเง็งที่เต้นกันอยู่ในอดีตให้มีความสวยงามมากยิ่งขึ้นโดยการพัฒนาและสร้างสรรค์ ถ้านาฏศิลป์พื้นเมืองกับนาฏศิลป์ไทยทำให้การเต้นรองเง็งมีความอ่อนช้อยสวยงามมากกว่าการเต้นรองเง็งในประเทศเพื่อนบ้าน อาจจะถูกตัดได้ว่ารองเง็งที่มีการพัฒนาในยุคของขุนจารุวิเศษศึกษากร กลายเป็นเอกลักษณ์ของการเต้นรองเง็งของเมืองปัตตานี นอกจากการสร้างสรรค์ทำต้นทำรำแล้ว การเรียบเรียงดนตรีและทำนองก็มีส่วนสำคัญที่ทำให้การเต้นรองเง็งมีความสวยงามเพราะในยุคขุนจารุวิเศษศึกษากร ได้กำหนดทำต้นและทำรำให้เข้ากับเพลง หมายถึง

การบังคับทำรำทำเต้นและบังคับจังหวะทำนองเพลงซึ่งจะต้องไปด้วยกัน เหมือนกับร่าวงมาตรฐานที่ถูกกำหนดเพลงและทำรำไว้อย่างชัดเจน เหตุที่ขุนจรรย์พิเศษศึกษากรบังคับให้เดินตามจังหวะเพลงก็เพื่อให้ง่ายแก่การฝึกซ้อมและการถ่ายทอดให้กับคนรุ่นหลังในโอกาสต่อไป

ดนตรีที่ใช้ประกอบการบรรเลงร้องเงิ่งประกอบด้วย

1. ไวโอลิน
2. ขลุ่ย
3. รำมะนา
4. มาลากัส

การแต่งกายนักดนตรี มักจะแต่งกายเป็นชุดพื้นเมืองมุสลิม คือ

1. นุ่งกางเกงยาวกรอมเท้า เรียกว่า ซูลูวา
2. สวมเสื้อคอกลมแขนยาวผ่าครึ่งอก เรียกว่า ตือโละบลาจ
3. นุ่งผ้าทับบนเสื้อและกางเกงยาวเหนือเข่า เรียกว่า ซลิแน
4. สวมหมวกแขกสีดำ เรียกว่า ซอเกาะ
5. สวมรองเท้าหุ้มสันสีดำ

เมื่อพิจารณาถึงรูปแบบการบรรเลงดนตรีร้องเงิ่งพบว่า ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดนตรีร้องเงิ่งมีรูปแบบการบรรเลงอยู่ 2 ลักษณะ คือ การบรรเลงดนตรีเพียงอย่างเดียว กับการบรรเลงประกอบการเต้นร้องเงิ่ง ซึ่งในปัจจุบันยังคงรูปแบบการแสดงเช่นเดิม

เพลงและทำนองเพลงร้องเงิ่งมีทั้งหมด 13 เพลง คือ ลากูตูวอด จินตาซาฮัง เมะอีนังลามอาเนาะดีดี ดือดังซาฮัง บูหงารำไปหรือรุมบ้าร่องเงิ่ง มาสแมเรห์ จินโยตวัักตุมาลีฮารี เลนังปูโจ๊ะปีซัง เมะอีนังบารู เมะอีนังแลเงาะ และ

เพลงร้องเงิ่ง มีทั้งหมด 12 เพลง มีทำรำและทำเต้นประกอบแต่ละเพลงแตกต่างกันออกไป

เมะอีนังซาว่า แต่ปัจจุบันนี้ที่ปรากฏว่ายังมีการเล่นอยู่เพียง 8 เพลง คือ ลากูตูวอด เลนัง ปูโจ๊ะปีซังเมะอีนังซาว่า จินตาซาฮัง เมะอีนังลามอาเนาะดีดี บูหงารำไปหรือรุมบ้าร่องเงิ่ง อย่างไรก็ตามในการจัดแสดง ผู้จัดนิยมจัดแสดงเพียงครั้งละ 3-5 เพลง โดยเลือกจาก 8 เพลงดังกล่าว

สถานที่และโอกาสที่แสดง แต่เดิมร้องเงิ่งในประเทศไทยนั้นมีเล่นกันเฉพาะในบรรดาผู้สูงศักดิ์ เช่น ในวังของพระยาพิพิธเสนามาตย์ ในโอกาสรื่นเริงสนุกสนาน งานเลี้ยง หรืองานพิธีการต่างๆ ดังนั้นผู้เต้นจึงมีเป็นจำนวนมาก สถานที่เต้นจึงต้องเป็นห้องโถงที่มีขนาดกว้างพอสมควร จุกู้เต้นได้จำนวนมาก

เพลงร้องเงิ่ง มีทั้งหมด 12 เพลง มีทำรำและทำเต้นประกอบแต่ละเพลงแตกต่างกันออกไป อาจารย์สุชาติา วัฒนเจริญ ได้อธิบายหลักการเต้นร้องเงิ่ง ในเอกสารที่ใช้ในการเผยแพร่ข้อมูล และการฝึกอบรมผู้ที่จะมาฝึกเต้นร้องเงิ่ง ผู้เขียนจึงขอ นำข้อมูลดังกล่าวมาเสนอเพื่อท่านผู้อ่านจะได้เข้าใจเกี่ยวกับทำนองเพลงและทำเต้น กล่าวคือ

1. เพลงลากูตูวอด แปลว่า เพลง 2 จังหวะ เป็นเพลงทำเต้น
2. เพลงจินตาซาฮัง แปลว่า ความรักอันสุดดี เป็นเพลงครึ่งเต้นครึ่งรำ
3. เพลงปูโจ๊ะปีซัง แปลว่า ยอดตอง เป็นเพลงทำเต้น
4. เพลงเมะอีนังชะวา แปลว่า แม่นม เป็นเพลงครึ่งเต้นครึ่งรำ

5. เพลงบุหงารำไป แปลว่า ดอกไม้หอม เป็นเพลงทำเต็น
6. เพลงมะอีนังลามา แปลว่า นางสนม เป็นเพลงทำเต็น
7. เพลงแลหนั่ง แปลว่า นอนหลับ เป็นเพลงทำเต็น
8. เพลงอาเนาะตีตี แปลว่า เลี้ยงด้อย เป็นเพลงทำรำ
9. เพลงมัลแมระห์ แปลว่า ทองนพคุณ เป็นเพลงทำรำ
10. เพลงตุลตังชายัง แปลว่า เสียงกลอง เป็นเพลงทำรำ
11. เพลงตารีการโรง แปลว่า เสียงกลอง เป็นเพลงทำเต็นผสมรำ
12. เพลงจिनโยตีวัคตุมาลิมฮารี แปลว่า ความหึงหวงในยามราตรี เป็นเพลงทำเต็นรำ

ลักษณะการบรรเลง

การเต้นรองเง้งในยุคปัจจุบันมีการเต้นโดยใช้ดนตรีสดหรือแผ่น CD บรรเลงเพลง การแสดงคู่ชาย – หญิง ตั้งแต่ 1 คู่ขึ้นไปแต่ละครั้งจะใช้ 3-5 เพลง เวลา 8-10 นาที

เพลงลาฆูดวอ

เป็นเพลงที่นิยมกันมาแต่โบราณ นับเป็นเพลงเอกของการแสดงรองเง้ง ถือเป็นพื้นฐานของการเต้นเพลงอื่นๆ

ลาฆู แปลว่า เพลง

ดวอ แปลว่า สอง

ลาฆูดวอ แปลว่า เพลงสอง คือ มีจังหวะเต็นและมีจังหวะเล่นเท้า ซึ่งจังหวะเต็นและการเล่นเท้านี้นำไปพลิกเพลงใช้ในเพลงอื่นๆ ได้

ลักษณะการเต้น

ท่าที่ 1 ตะปลายเท้าขวาก้าวขวา ตะปลายเท้าซ้ายก้าวซ้ายสลับกันตามจังหวะ มือทั้งสองกำหลวมๆ กดไหล่ซ้าย-ขวา ให้สัมพันธ์กับการตะเท้า (ท่าเหมือนกันทั้งหญิงและชาย แต่ชายยกมือให้สูงกว่าหญิง)

ท่าที่ 2 ชาย-มือทั้งสองไขว้หลัง ขวาทับซ้ายหญิง-ตะหลังมือแนวสะโพกบน (ยกเท้าขวา - ส่งปลายเท้าไปเฉียงขวา - กดปลายเท้าลง - กดปลายเท้าขึ้น 3 จังหวะ แล้วเปลี่ยนเป็นยกเท้าซ้าย แต่กดปลายเท้าซ้าย 3 จังหวะ ทำสลับกันขวา-ซ้าย จนจบเพลง)

รูปแบบการแปรแถวเพลงลาฆูดวอ

1. ชาย-หญิง เดินออกมาหน้าเวที ยืนคู่กัน สลามผู้ชม-สลามคู่
  2. ชาย-หญิง เต็นถอยหลังแยกกลับ 8 จังหวะ
  3. ชาย-หญิง เต็นมาพบกันกลางเวที 4 จังหวะ หญิงถอยชายตาม 4 จังหวะ
  4. ชายถอยกลับที่-หญิงตามถึงที่ 8 จังหวะ
  5. หญิงถอยกลับที่-8 จังหวะ ชายส่งหญิงครึ่งทาง 4 จังหวะ ถอยกลับที่ 4 จังหวะ
  6. ชาย-หญิง พบคู่กลางเวที 4 จังหวะ หมุนตัวทางขวา 4 จังหวะ เดินกลับที่ 4 จังหวะ
  7. ชาย-หญิง เดินสวนแถวเปลี่ยนที่ทางไหล่ขวา 8 จังหวะ ถึงที่หมุนตัวทางขวา 4 จังหวะ
  8. ทำซ้ำ ข้อ 3-7 (ชาย-หญิง จะเดินสวนแถวกลับที่ของตนเอง)
  9. เดินมาพบคู่กลางเวที 6 จังหวะ
  10. จบเพลง สลามคู่
- จากบทเพลง และท่าเต้นที่นำมาเสนอ ณ ที่นี้เป็นเพียงข้อมูลที่ต้องการให้ผู้อ่านได้รับความรู้

เกี่ยวกับการเดินรองเง็ง หากต้องการความชำนาญและเข้าใจเกี่ยวกับการเดินรองเง็งก็ขอเชิญไปฝึกเดินรองเง็งได้ที่จังหวัดปัตตานี โดยติดต่อผ่านสถาบันวัฒนธรรมศึกษากัลยาณิวัฒนา หรือคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ก็จะมีการประสานติดต่อให้เกิดการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการเดินรองเง็งได้

ผู้เขียนมีประสบการณ์เกี่ยวกับการส่งเสริมรองเง็งในจังหวัดปัตตานี กิจกรรมที่นำไปสู่การเรียนรู้เกี่ยวกับการเดินรองเง็งที่สำคัญก็คือ การจัดประกวดแข่งขันการเดินรองเง็งเพื่อให้ครูอาจารย์ได้ถ่ายทอดความรู้แก่ศิษย์แล้วมาแข่งขันกันบนเวที ประเด็นการจัดการแข่งขันเห็นจะมีเยาวชนฝึกเดินรองเง็งเพื่อร่วมแข่งขันมากมายหลายทีม ซึ่งทำให้เด็ก ๆ ที่ได้รับการถ่ายทอดมีความรู้เกี่ยวกับการเดินรองเง็งติดตัวไปจนแก่เฒ่า

แต่ในอีกมุมมองหนึ่งที่เป็นปัญหาทุกครั้งที่ในการจัดการแข่งขันก็คือ เรื่องของการมีความรู้ความเข้าใจในกฎกติกาการแข่งขันที่ไม่ตรงกัน ครูผู้ฝึกสอนต่างคนต่างก็คิดว่าสิ่งที่ตนสอนลูกศิษย์ เป็นสิ่งที่ถูกต้องที่สุด หากเกิดผลให้ฝ่ายแพ้บนเวทีในการแข่งขันก็จะมีอาการยอมรับผลการตัดสิน มีการตำหนิกรรมการว่ามีคติลำเอียงจนกรรมการรู้สึกเบื่อหน่ายและไม่อยากเป็นกรรมการในคราวต่อไป เหตุการณ์เช่นนี้เป็นเรื่องที่รอกการแก้ไขทั้งในส่วนของกรรมการและผู้ที่เข้าทำการแข่งขัน ซึ่งผู้เขียนคิดว่าการจัดการฝึกอบรมก่อนการแข่งขันทั้งครูผู้สอนและเยาวชนที่จะเข้าแข่งขันการเดินรองเง็งก็จะเป็นประโยชน์ในการเรียนรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับกฎเกณฑ์และกติกาของการเดินรองเง็งที่ถูกต้อง

ดังกล่าวมาทั้งหมดผู้เขียนเชื่อได้ว่าท่านผู้อ่านคงจะได้รับความรู้เกี่ยวกับรองเง็ง อันเป็น

ศิลปะการแสดงที่มีเอกลักษณ์เฉพาะในท้องถิ่น 3 จังหวัดชายแดนใต้ ความสวยงามของรองเง็งที่มีการพัฒนาสร้างสรรค์โดยใช้ท่าเดินจากชาติตะวันตก นาฏศิลป์พื้นบ้าน และนาฏศิลป์ไทย จนกลายเป็นเอกลักษณ์ เป็นสิ่งที่ควรค่าแก่การสืบสานและถ่ายทอดให้คงอยู่คู่กับสังคมสืบไป รองเง็งมิได้มีแต่ในประเทศไทยหรือมีเฉพาะใน 3 จังหวัดชายแดนใต้เท่านั้น ที่จังหวัดกระบี่ จังหวัดภูเก็ต ก็มีการเดินรองเง็ง เรียกว่า รองเง็งชาวเล รูปแบบการแสดง การร้องการเต้นก็แตกต่างไปจากรองเง็งปัตตานี แต่ในทางวิชาการทางสังคม และกลุ่มผู้เดินรองเง็งต่างก็ยกให้การเดินรองเง็งปัตตานีเป็นการเดินขั้นสูงที่มีแบบแผนและสวยงามที่สุด ดังนั้นเพื่อให้การเดินรองเง็งดำรงอยู่เป็นมรดกทางสังคมอย่างยั่งยืนฝากเป็นหน้าที่ของทุกคนช่วยเป็นกำลังใจให้กับนักแสดง และถ้าหากเป็นไปได้ผู้เขียนอยากให้ท่านผู้อ่านไปฝึกเดินรองเง็งที่ปัตตานี หากทำได้แล้วขอรับรองว่ารองเง็งจะอยู่คู่กับสังคมไทยได้อย่างยั่งยืน (๕)

อ้างอิง

ขุนจากรูพิเศษศึกษาร. [ออนไลน์] <https://province.myfirstinfo.com/viewnews.asp?newsid=28366>.

เฉลิม มากนวล. 2523. “รองเง็ง” ศิลปวัฒนธรรมภาคใต้. โรงพิมพ์เรือนแก้ว การพิมพ์ : กรุงเทพฯ.

สุชาดา วัฒนเจริญ. 2548. เอกสาร “รองเง็ง” โครงการฝึกอบรมการเดินรองเง็ง.